

SOMMARA SOMMARA SOMMARA

För Året

Efter Frälsarens CHRISTI födelse

I 1773.

Til STOCKHOLMS Horizont.

Eller 59 grad. 20 min. Pol-höjd, och $1\frac{1}{3}$ tids-
min. Meridian-skilnad Öster om Uptala
Observatorium.

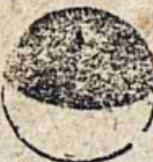
Efter K. Majts Nåd. Förordnande,

utgifven

Af Den Wetenstaps-Academie.

Solens
Form.
den 23
Mart.

Månen's
Formörf.
den 30
Sept.

STOCKHOLM,

Tryckt hos Direct. LARS SALVIUS.

Eemplaret säljes häftadt och skurit för 3 öre S:mt.

Om tjenliga åmnen till föda för Bo- skapen, vid lastallande Foder- brist.

Gen förstlig Landtmän hör frax om våren föreställa sig, at Gräs-wäxten nästa sommar kan bli swag, och derföre i tid börja samla sådana åmnen, som i nödsfäl kunnna nyttjas til Boskapens framsödande nästa winter: ty om hösten är osäker sent att dermed begynna, emedan många goda tillfällen då redan är förfi. Händer det, at han den sommaren får nog Hö och Halm, så är dock hans möda med andra åmners samlande ej försplidt, utan han kan då antingen stilla sin Boskap bättre, och därledes få mer gagn af honom, eller lägga på flera kreaturer öfwer vintern, eller dock spara något Foder till nästa år, då det väl torde behövwas. Boskapen kan dock bättre, när han ibland får något ombyte af Foder, och bör sinnangom wänjas at hålla til goda något sämre slag, på det han, när intet bättre wankar, må rata det och swälta.

Bästa sättet att förekomma Foderbrist, är, at med yttersta lit laga väl om sina Ångar, och, om möjeligt är, utvidga dem. Goda underrättelser, hv-

ru det kan och bör ske, finnas uti de til Kongl. Be-tenkaps Academien inkrymna Skriven på Frågan, om bästa sättet att uppedla magra mosslupna Ångar, samt uti et för samma Academie hållit Tal, om Swenska Ång-stötten, som äro tryckte hos Direct. SALVIUS i Stockholm. Men som det ändock ofta händer, antingen at Gräs-wäxten, genom sena och kalla värar och torra sonrar, blifver klen, eller at en stor del af Höet fördärftas, genom mycken väta i härgnings-tiden, eller dock at Halmen slår fukt; så är altid nödigat för en Landtmän at vara omtänkt, huru han, då han ej har tillräckligt af Hö och Halm, må kunnna med andra tjenliga åmnen utspisa dem och underhålla sin Ladugård öfwer förestående winter. År han sittig och trefwen, så finnes han aldrig rådlös. LARS ANDERSSON i Trähningen i Westergothland, bör, honom til heder och andra til uppmärkan, säsom prof derpå ansföras. Han upptog af ödesmål detta sitt otvonnebels Hemman, som har den magraske jordmon, och kunde med all sin lit ej bringa sitt Hösfäng til mer än högst 20 små enbetes-lås årligen; men med tillsjelp af andra åmner, framsödde han 18 à 20 stycken för Boskap, samt 50 à 60 Här och Getter årligen, och det så rikeligen, at icke allennast hans kreatur woro frädigare än grannarnas, som sätts på högre Höbol, utan dock

och at han ofta af sitt öfverfott kunde undsätta dem i Goderbrist. Huru i början fattig, bracke han sig genom sin flit och omtänksamhet til välmåga.

Eil någon anledning för de mindre kunnige, vil man här anföra de förmästa åmner, som duga att samlas til detta behov, och såga, huru de bora mytias. Den soni är ägare af stog, har at sylla sig sjelf, om hans Boskap någonsin svälter; ty utan at stada stogen, kan man där hänta mycket til creaturens fôda. Löstråd och Buskar tilbjuda sina Löf och spädare Qvistar, Barr-tråden sina unga skott, alla Tråd sin bark och sin lafwe. Hwad löf-brytnaq angår, så är Afsplöfvet det försia som bör eagas, så snart det begynner stakra, hvilket gemenligen ster förrän Hö-bårgningen infäller. En god hushållare syfessätter sig då med at bryta, eller som hättre år, med en Krågårds-Sar af klippa de spädaste qvistarne, så högt han med segor och skäkningar åtkommer, aftande sig, at han ej far dar sjelfwa trådet. Det afklippta hembåres, upphåjas eller åljest torkas och förvaras til wintren. Sedan blifwa flera slags Löf efterhand färdiga, såsom af Björk, Al, Wide, Sålg och Rönn, af hvilka man, så väl före som efter Hö-bårgingen, ja och på rågnästiga dagar under den samma, samlar så mycket man hinner, på lika sätt. Buskar på Ångar och i Kårr, kanna

skaras til roten, emedan de ej ståt til någon nycka. Sina Boskapen åter icke allenaft löfivet af dem, utan afgnager och barken, hvarefter de torra qvistarne duga til bränste om wintren. Naga tråd och telningar stonas för all ting, at få våra i fred. Löfivet bör väl hälft tagas, medan det ånnu är grönt och saftigt, men bleknadt och nedfallet kan och hopräffas och förvaras: Boskapen njuter det hådore, än gammal Tak-halm. Ja! Wallhjon och andre, som hafwa at sylla i stogen, böra hafwa en sæk med sig, och vid lediga sunder-repa eller med blotta handen afstryka löf, samt skara gräs under buskar och på andra ställen, där Boskapen ej kommer at at beta, hvilket hembåres, torkas och förvaras. På det sättet kan om sommaren en anseelig myckenhet samlas, til god utspisning för Boskapen om wintren, som då gärna åter sådant löf, dels tort på helsliva qvistarne, dels afstruket och lagt i et far, med påslaget salt eller varmt vatten, då det blir et kostligt sörpe. Om helsliva qvistarne något blötas och läggas för Får och Getter, så afgnaga de barken gare sta begärligt.

At Boskapen frivilligt, jämte om sommaren, då han har hättre fôda at tilgå, åter de yngsta skotten och spädaste qvistarne af Gran och Tall, är bekant. Så mycket mer håller han dem til goda om wintren.

Sådan kost är hela vintren att tilgå i skogen. Man rager de minsta qvistarna, häckar dem helt små, lägger dem i et kar och öser varmt vatten derpå, samt läter det så et par dygn, att undraga den nästa kådau. Sedan upptages det blotta graniset, och läggas några gopnar deraf i krubban för hästens, då han är väl hungrig, med påströdt klö, gropad hästra, dras eller annat esfräde af såd, som är til hands. Vil hästen hindå i början ej åta graniset, så påströss treet fint salt, eftersökes det med saltaka: när hästarna blifvit wane derwid, åta de det gärna, utan att något behöfver påströss, ja ock til slut aldeles oblött, om det gesves dem en eller två gånger om dagen, efter mättningen. För kor, Oxar och ullag-boskap bör del bättre blötas, och om så nödigt pröfwas, med söt frodas, samt besjänklos med teka af Gill, Streumming eller annan Tist, eller ock med Härnissospink: i förstone gå de väl nödigt derpå, men åta det comsider hel tort. Det bekommer dem ock väl. I synnerhet års de om våren utprickande gröna och röda knoppar och klett så goda som Hästra för hästarne och förpe för Oxar och kor: men gesves graniset tort eller illa blött åt Melke-kor, så händer det ibland, att mjölken får nägen smak af kåda. På samma sätt kan man försara med Tallris, allengast detur angst och sitt. För Får och Getter kan Gran-Tallris

och Enris läggas aldeles oblött: det smakar dem så väl, att de icke allengast förtåra barren, utan jämväl barren och de minsta qvistarna. Döck bör derwid aktas, att kådan eller barren icke må fastna uti ullen på Fåren. Om man upfkolar Enris i vatten åt Horn-boskapen och Fåren, blir det för dem en hälsosam, snyrkande och sninkelig dryck, som ökar mjölken. Til föda för Höns, kan man brinna Enbär.

Allahanda slags bark, i synnerhet af Rönn, Asp, Tall och Grax, duger ock til Boskapens föda. Rönnbark är den upphetsa: man hugger om vintren Rönnar, förer hem både qvistar och bol, hugger trädet i stycken, och afsläcker barken väl med knif eller handknif, både på kammen och de grästre qvistarna. Mindre qvistar läggas också med barken i et kar, hvorpå gjutes sjudhett vatten. Har man råd at tillägga något godt Hö, är det så nyckel bättre. Detta står en eller annan tima, då lagen upplandas med vatten, til en behagelig och födande dryck för Boskapen och för Hästarna. I förstone måle geswas liet deraf, emedan den är drifswande och föder Boskapen. Boskapen kan ock wänjas at åta barken och de små qvistarna torre. Kor tugga Rönn-qvistar, som äro af en halftuns flocklet. Af denna föda blifwa kreuzuren fete och starke, samt mjölken kraftig och välsmakaende. På samma sätt försares med Asp-barken. Den

kan ock i safwe-tiden flås af Aspen', då den blie än
bättre. Af Tall-bark kan malas mjöl, hvarmed
månnisör, i brist af såd, kunna uppehålla lifvet: huru
mycket mer Boskap? Jäne barken af Tall och Gran afa-
ges i safwe-tiden, på de tråd som til wedbrand eller tim-
mer fällas, hvarigenom dock tråden förr torfs: sedan den
yttre flarn är aftrapad, kan barken torfas i ugn, och se-
dan om vintren hackas och tröskas sina samt malas til
mjöls, hvilket på siera sätt kan bidraga at utspåda fodret,
såsom då det lägges i kreaturens sörpe, eller kokas tillväl-
ling åt Kalfvar. Annars knapra kreaturen gärna på tor-
ra barken, när den hackas fin: än bättre är, om han
sommaren förut lägges i hop och täckes med moså: at
brinna ihop och taga liten röta, ty dertigenom förgår den
kådaktiga och båtka smaken. Dock bör en flok hushållare,
som ei har öfverflöd af fog, icke utan i högsa nödfall,
blott för barken skul, fälla flera tråd, än de som til andra
behof likafukt skulle nedhuggas.

Det som en Bonde vidare förser sig med, at öka fo-
dret, är lsf eller den slags moså, som växer på alkahanda
tråd, hässt de som ännu våra, men ock på dem som ligga
torra och halfmultnade i skogen. Sådan lsf är Renens
käraste mat, och all horn-boskap åter den gärna, så wålra,
som med påslaget watten, och mår wål deraf. Hästar
kunna ock wänjas derwid, om man i början fuktar lsfven

med litet saltaka, eller frör derpå litet salt eller mjöls.
Men Swin-kreatur sågas ej kunna fördraga Lsf-lagen,
utan dö deraf. I Norrland brukas nog allmånt Lsf til
foder, och underhåller mången sna. Det er dermed hela
wintren. När den samlas, skadar det ej, om andra mos-
sar af samma släkte, följa med, ty Boskapen kan ock un-
derhålla lifvet med flera slags mosar.

I synnerhet bör den råtna för en lycka, och aldrig
rådas för foder-bristi, som har Den-moså på sina ägor.
Den växer på bergen uti grenar och sjökar, och ber hvar
Bonde lära sig at fåna den, uppsöka hwarest den finnes,
och flitigt samla honom, hvilket ser på följande sätt.
Om hösten, innan snö faller, räffas denna moså tillsam-
mans i högar, hässt när den är litet frusen eller fuktig af
rämn, ty då losnar han bättre ifrån jord och sand, som
plågar medfölja vid upriswandet och som är ganska sta-
delig för Boskapens tänder. Deseutom bör den jord,
hvaruti han växer, så litet som möjeligt är, rubbas, på
det han nästa år eller snart må åter växa på samma ställe.
Sedan snö fallit, kan den undanskottas och ytterligare
samling af moså göras, ända til Jul. Samlingen får om
hösten ej införas i hus, emedan han deraf blir unken, utan
lämnas ute, så at den ej blir mer än 8 dagar liggande un-
der tak, förrän han formar at nyttjas. Då lägges mosan
uti et kar i fähuset, hvarpå slås et par sår kohett wat-
ten:

ten: dagen derefter sätttes en hytta, eller som bättre är, en assåagd Strömmugs-fjärding, full med moså, med litet påströdt nöd, gröpe eller agnar, för hvarat kreatur, tillika ned watten. Det är härst att gifwa kreaturen hårav et mål om morgonen, men sedan Halm, och mot natten Halm med litet Hö; men de kreatur, som finnas gärna åta moså, funna deraf få andra gången. På samma sätt funna här dermed underhållas, om mosan för dem kryddas med kistet saltaka. I början vilja väl somliga kreatur ogärna på denna kost, men som en hungrig mage gör allt mat smaklig, så vänja de sig snart derwid, och åta den på slitet helt snält: ja 10 weckors kaffivar funna förtära denhåll. Som denna flags moså utgör Renarnas måsta och förnämsta föda, så är lätt att begripa, det den ej heller kan bekröna änna Boffap illa; men den det ej försökt, kan knapt tro, huru väl Boffapen af detta foder tr frwes: den gör mjölken müsig, smöret godt, kottet fett, gödslen ymnigare och kraftigare, än Hö och Halm.

I brin af Men-moså, kan Hö-moså, hvaraf på många hållen hela stora kärri skälla, på samma sätt och med lika förmöntitas. Flera flags urbar, säsom Björk-moså, af hvilken en ymnighet prunes hä de flästa örter, farde det med fördel hanna förideas. Doci bör den, som vill försöka någon i Jagt vält til Boffaps-foder, bruka den varjansketen, at han ej ärfver ala sina kreatur deraf på en gång, innan han, genom pröf vänta, funnit, at den räxten ej är fadag.

STOCK.

STOCKHOLMS Post-Taxa, samt Dagen då Posten til hvarje Ort häfris i n af går, hvarvid M. betyder Måndag, T. Tisdag, Th. Thorsdag, F. Fredag.

Abborfors,	T.	9	Christiansiad,	T. F.	8
Afwestad,	M. Th.	4	Christinehamn,	M. Th.	5
Alingsås,	M. Th.	7	Christineskad,	T. F.	9
Anianpelbo,	F.	9	Eimbrishamn,	T. F.	8
Arboga,	M. Th.	4	Dalerö,	M. Th.	2
Akersund,	M. Th.	5	Delsbs,	M. Th.	6
Bjästa,	M. Th.	8	Ekerö,	T. F.	4
Björneborg,	T. F.	8	Ekesjö,	T. F.	6
Bohus,	M. Th.	7	Eholmsund,	M. Th.	3
Bolkås,	M. Th.	6	Ekenäs,	T. F.	8
Borgesölin,	T. F.	7	Elstarleby,	M. Th.	4
Borgo,	T. F.	8	Engelholm,	T. F.	8
Borås,	T. F.	7	Eksöping,	M. Th.	3
Brahestad,	M. Th. F.	10	Eskilstuna,	T. F.	4
Cajana,	M. Th.	10	Fahlun,	M. Th.	5
Calmar,	T. F.	7	Falkenberg,	M. Th.	8
CarlsCrona,	T. F.	8	Falköping,	M.	6
Carlsbad,	M. Th.	6	Frojöön,	Th.	8
Carlshamn,	T. F.	8	G. Carleby,	T. F.	9
Casselholmi,	T. F.	5	Göte,	M. Th.	4